

Suunnittelupäällikkö Jenni Leppälahti

Asia: Tarkastusvaliokunta/Kirjallinen lausuntopyyntö/O4/2021vp, Valtiontalouden tarkastusviraston taloudenhoito, 11.2.2021

Selvitys Valtiontalouden tarkastusviraston taloudenhoidosta

Tarkastusvaliokunta on käynnistänyt 10.2.2021 tekemällään päätöksellä omana asianaan selvityksen Valtiontalouden tarkastusviraston taloudenhoidosta. Valiokunta selvittää sisäistä valvontaa ja riskienhallintaa sekä hyvän hallinnon periaatteiden ja asiaa koskevien säännösten noudattamista Valtiontalouden tarkastusviraston taloudenhoidossa. Tässä muistiossa kuvataan Valtiontalouden tarkastusviraston sisäistä valvontaa ja riskienhallinnan tilaa ja suunnittelupäällikön tehtävien liittymistä tähän.

Tarkastusviraston sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan järjestämistä ja taloushallinnon perustaa on kuvattu erikseen tarkemmin 17.2.2021 päivätyssä selvityksessä.

Arvio sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan tilasta Valtiontalouden tarkastusvirastossa

Tarkastusvirastossa laaditaan vuosittain sisäisen valvonnan arviointi- ja vahvistuslausuma ja määritellään keskeiset sisäisen valvonnan ja riskien hallinnan kehittämiskohteet tilinpäätöksen yhteydessä. Viimeisen vuoden aikana sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan arvioinnin tulokset ovat parantuneet siten, että kaikilla toiminnan osa-alueilla sisäinen valvonta ja riskienhallinta on arvioitu olevan joko kokonaan tai pääosin asianmukaisesti järjestetty. Viimeisin arvio on toteutettu tammikuussa 2021 ja arviointi koski vuotta 2020. Arvion perusteella on laadittu tilinpäätökseen 2020 johdon arviointilausuma.

Sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan tilan itsearviointi tehdään valtioneuvoston controllerin suosituksena antaman COSO 13 -mallin arviointikehikon perusteella. Arvioinnin yhteydessä on käytettävissä myös edellisvuosien yhteenvedot. Arvioinnin valmistelivat ylitarkastaja Katri Lammi ja tilintarkastuspäällikkö Jari Sanaskoski, jotka haastattelivat vastuushenkilöitä, tekivät keskeisten dokumenttien ja haastattelutietojen avulla arvioinnin sekä dokumentoivat sen. Sisäisellä tarkastajalla on mahdollisuus osallistua haastatteluihin ja arviointiin.

Arviointikehikon mukaan sisäisen valvonnan arviointi on jaettu viiteen osa-alueeseen:

1. Ohjausympäristö
2. Riskien arviointi
3. Valvontatoimenpiteet
4. Tieto ja viestintä
5. Seurantatoimenpiteet

Arviointi toteutettiin haastatteluin, kirjallisella sekä numeerisella arvioinnilla. Arviointikehikossa on jokaiselle sisäisen valvonnan osa-alueelle kuvattu 'Tavoittila' eli minkälainen hyvä ohjaus- ja johtamisjärjestelmä voi olla. Arvioinnissa verrataan nykytilaa tavoittilaan ja kirjataan numeraalisen arvioinnin lisäksi jatkotoimenpiteet, joiden avulla päästään tavoittilaan. Numeerisessa arvioinnissa on käytettävissä seuraava arviointiskaala:

- 1 = Sisäinen valvonta ei ole asianmukaisesti järjestetty ja/tai sitä ei ole
 2 = Sisäinen valvonta ei kaikilta osin ole asianmukaisesti järjestetty tai siihen sisältyy olennaisia puutteita
 3 = Sisäinen valvonta on pääosin asianmukaisesti järjestetty, yksittäisiä puutteita havaittu
 4 = Sisäinen valvonta on asianmukaisesti järjestetty, toiminnassa ei ole havaittu puutteita

Laadittu arviointi toimitettiin tiedoksi suunnittelupäällikölle ja samalla käytiin keskustelu laatijatiimin kanssa siitä, mitä haasteita arvioinnissa on noussut esiin ja käytiin läpi viraston merkittävimpiä, tunnistettuja riskejä tai kehittämiskohteita. Suunnittelupäällikkö valmisteli arviointikehikon ja tiimin työn pohjalta arviointi- ja vahvistuslausuman perustelu-
muistion havaituista osa-aluekohtaisista havainnoista sekä luonnoksen arviointilausumasta. Sisäinen tarkastaja varmistui, että suunnittelupäällikön arviointi on laadittu arviointitulosten pohjalta, eikä tuloksiin sisälly tulkinnanvaraisuutta.

Suunnittelupäällikön yhteenvetomuistiossa arvioinnista on kokonaisuudesta nostettu esille erityisesti niitä alueita, joita valmistelutiimin järjestämissä haastatteluissa on tuotu esiin kehittämiskohteina tai alueina, joissa sisäisessä valvonnassa ja riskienhallinnassa on arvioitu olevan eniten kehitettävää. Näistä kehittämiskohteista on listattu toimenpiteet johdon arviointilausumaan tilinpäätöksessä seuraavalle vuodelle. Vuonna 2021 keskeisimmät sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan kehittämiskohteet ovat seuraavat:

- Vahvistetaan edelleen sitoutumista yhdessä tekemiseen toteuttamalla yhdenmukaisia toimintatapoja ja prosesseja ja kehittämällä vuorovaikutusta sekä sisäistä viestintää. Prosesseihin ja toimintatapoihin liittyen tulee kehittää poikkeamien seurannan ja raportoinnin menettelyt. Toimeenpannaan yhteistyössä hallinnon kanssa unionin oikeuden rikkomisesta ilmoittavien henkilöiden suojelusta annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin mukainen ilmoituskanava väärinkäytöksistä raportointiin.
- Kehitetään työhyvinvointia asettamalla selkeitä tavoitteita, kirkastamalla vastuita, noudattamalla yhteisiä pelisääntöjä ja tarjoamalla tukea johdonmukaisesti. Toteutetaan työhyvinvointikyselyiden tulosten pohjalta päätetyt toimenpiteet.
- Jatketaan tiedonhallinnan prosessien ja niissä tarvittavien roolien, tietoarkkitehtuurin sekä tiedonhallinnan palveluiden kehittämistä, jotta voidaan varmistaa, että tieto voidaan hyödyntää. Tiedonhallinnan toteuttaminen ja kehittäminen viedään viraston johtamisjärjestelmän kautta tuettuna käytäntöön.

Tilinpäätöksessä 2020 johdon lausumassa sisäisestä valvonnasta ja riskienhallinnasta tuodaan esiin myös käynnissä oleva eduskunnan tarkastusvaliokunnan selvitys tarkastusviraston taloushoidosta, sisäisestä valvonnasta ja riskienhallinnasta. Vuoden 2021 kehittämistoimenpiteinä tullaan huomioimaan tarkastusvaliokunnan havaitsemat mahdolliset kehittämistoimenpiteet. Lausumassa esitettyjen toimenpiteiden toteutumista seurataan ja arvioidaan vuoden aikana ja arviosta vastaa suunnittelupäällikkö.

Taloushoidon määräykset ja ohjeet on uusittu

Tarkastusviraston taloussääntö on laadittu Valtiokonttorin viimeisimmän taloussääntömääräyksen (27.5.2019) mukaisesti. Taloussäännön nojalla on ajantasaiset määräykset tilinkäyttövaltuuksista, menojen ja tulojen hyväksyjistä sekä matkamääräysten antajista. Tarkastusviraston muu ohje- ja määräyskokonaisuus on uudistettu vastaamaan nykyistä organisaatio- ja johtamismallia vuoden 2020 aikana. Voimassa olevien ohjeiden ajantasaisuutta ja toimivuutta ja uusien ohjeiden tarvetta tarkastellaan jatkuvasti.

Tarkastusvirasto on kuvannut taloushallinnon tehtävien kontrollit Valtiokonttorin ohjeen (16.1.2020) mukaisesti. Kuvaus on valmistunut joulukuussa 2020. Kontrollit käydään säännöllisesti läpi ja dokumentoidaan kontrollien tulokset. Kontrollien toimivuuden tuloksien pohjalta kehitetään poikkemaraportointia, jonka pohjalta voidaan kehittää taloudenhoitoa edelleen.

Taloushallinnon tehtävien hoitaminen palvelukeskuksessa

Talous- ja henkilöstöhallinnon tehtäviä on siirretty hoidettavaksi Valtion talous- ja henkilöstöhallinnon palvelukeskuksessa (Palkeet). Palvelukeskuksessa hoidettavista tehtävistä on tehty tarkastusviraston ja Palkeiden välinen palvelusopimus, jossa on sovittu ostettavat palvelut ja kuvataan valtion yhteisiin prosesseihin sovitut poikkeamat palvelujen tuottamisessa. Palvelukeskuksessa palvelut hoidetaan valtion yhteisten prosessien menettelytapojen ja sisäisen valvonnan määräysten mukaisesti. Vastuut ja velvoitteet määritellään yksityiskohtaisesti palvelukuvauksissa sekä valtion yhteisten prosessien vastuunjakotaulukoissa. Palvelukeskuksen johto vastaa valtion talousarvioista annetun lain 24 b §:n mukaisesti sisäisestä valvonnasta siltä osin kuin kirjanpitoyksikön tehtävät on palvelusopimuksella siirretty palvelukeskuksen tehtäväksi.

Palvelusopimukseen sisältyvät mm. taloudenhoidon perustehtäviä sekä matkustusmenojen asiataarkastuspalvelut.

Sisäisen tarkastajan ja eduskunnan tilintarkastuksen havainnot

Tarkastusvirastossa sisäiset tarkastuspalvelut -projektitiimin tehtävänä on arvioida viraston sisäistä valvontaa, riskienhallintaa ja hyvän hallinnon noudattamista sisäisen tarkastuksen suunnitelmaan perustuen. Sisäiset tarkastuspalvelut -projektitiimin tehtävistä vastaa sisäinen tarkastaja. Talousarvioasetuksen 70 §:ssä tarkoitetut sisäisen tarkastuksen menettelyt ja asemaa koskevat määräykset annetaan työjärjestyksessä sekä sisäisen tarkastuksen ohjesäännössä. Ohjesäännössä määritellään sisäisen tarkastuksen tarkoitus, toimivalta, asema ja vastuut sekä keskeiset toimintaperiaatteet, toimiala ja tietojen saantioikeus.

Eduskunnan tilintarkastus käy vuosittain taloushallinnon järjestelyt ja keskeisimmät prosessit läpi. Tilintarkastukseen on sisältynyt matkahallinnon prosessin läpikäynti, matkakulujen asianmukaisuus, asiataarkastukset ja hyväksyntämerkinnät sekä sen varmistaminen, että matkustusmääräys liittyy matkakuluun asianmukaisesti. Tilintarkastajilla ei ole ollut huomautuksia tapahtuma- tai prosessitasolla tarkastusviraston taloudenhoitoon, matkahallintaan, sisäiseen valvontaan tai tilinpäätöksen oikeellisuuteen liittyen.

Suunnittelupäällikön tehtävät

Suunnittelupäällikkö Jenni Leppälahti on toiminut suunnittelu- ja talouspalvelut -projektitiimin päällikön tehtävässä 1.4.2019 alkaen. Tarkastusviraston organisaatio- ja johtamismalliuudistuksessa määriteltiin uudelleen tehtäviä ja vastuita. Uudistuksen myötä suunnittelupäällikön tehtäviin on kuulunut viraston toiminnan ja talouden suunnittelun ja seurannan sekä taloushallinnon prosessiin liittyvän sisäisen valvonnan sekä riskienhallinnan johtaminen. Suunnittelupäällikkö johtaa viraston tarkastussuunnitelman, tilinpäätöksen ja toimintakertomuksen valmistelua ja vastaa toimintakertomukseen sisältyvän sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan arviointi- ja vahvistuslausuman laatimisesta. Lausuma käsitellään johdon strategiafoorumilla ja pääjohtaja hyväksyy lausuman.

Tarkastusviraston matkanhallintajärjestelmä M2:n hallinnointitehtävät ovat siirtynyt suunnittelu- ja talouspalvelut -projektitiimin vastuulle ja hoidettavaksi kesällä 2020.

Ennen tarkastusviraston organisaatio- ja johtamismalliuudistusta 1.4.2019 taloudenhoito oli järjestetty hallintoyksikössä ja siitä vastasi hallintojohtaja Mikko Koiranen.